

Özgürlüğün Cinsiyeti

Miray Çakıroğlu

*Yüksek Lisans Öğrencisi
Boğaziçi Üniversitesi*

Özgürlük: "Genel olarak, kişinin kendi kendisini belirlemesi; bireyin kendisini, dış baskı, etki ya da zorlamalardan bağımsız olarak, kendi arzu edilir ideallerine, motiflerine ve isteklerine göre yönlendirmesi" (Cevizci, 2005: 1305). Ahmet Cevizci'nin hazırlamış olduğu *Felsefe Sözlüğü* özgürlük maddesinde bu şekilde tanımlıyor konu başlığını, ya da tarihte erkek düşünürlerin tek tek konuya yaklaşımlarına geçmeden önce böylelikle özgürlüğün neliğine dair bir saptamada bulunuyor. Elde bu bilgiyle "Kadınlar özgür müdür?" sorusunu yanıtlamak üzere, -Aslı Erdoğan'ın *Bir Delinin Güncesi*'nde sık sık yaptığı gibi- gazete haberlerine dönüp bir göz atma ihtiyacı duyuyorum. Namus adına işlenen cinayetler, 'genel ahlaka' aykırı davranıp 'aile kurumuna' zarar verdiği kanaatine varıldığı için uygun görülen şekillerde cezalandırılan, ya da dava edilen kadınlar 'arka sayfa güzelleriyle' simetrik biçimde üçüncü sayfada konumlanıyor. 2004 yılının Şubat tarihli *Pazartesi* dergisinden bir haber:

"Bizler TCK'nın tartışıldığı şu günlerde, 'rüzgârda eteği açılıp da örtmeyen kadın hayâsızdır, kendisine tecavüz edenle evlenen kadın bir süre sonra duruma alışır,' gibi pervasız cümlelerle uğraşaduralım, Hindistan Anayasa Mahkemesi'nin tecavüz davalarına kadın yargıçların bakmasına karar verdiğini duyduk. Darısı bizim başımıza" (Ergun, 2004: 29).

2008 yılının Haziran ayına gelindiğinde bu sefer gazetelerden Galata Köprüsü'nde tek başına balık avlayan kadınının üzerinde 'vücudunu teşhir eden bir kıyafet' olduğu iddiası dolayısıyla 'hayâsızca hareketten' 5 aylık hapis cezası istemiyle dava ediliyor. Bununla birlikte 13. y.y Avrupa'sında rahibe manastırına girmek için gerekli parayı denkleştiremeyen kadınlara yönelik alternatif rahibelik sistemi olan ve kadınların loncalarının dışında biçki-dikiş-örgü faaliyetlerinde bulunup hasta bakarak ya da çamaşır yıkayarak para

kazanmalarına olanak tanıyan *Beguine Hareketi*'ne tarih kitaplarında özel bir paragraf ayrıldığı gibi, bugün kadınların yönettiği işletmeler ve toplum hiyerarşisinde bir yer edinmiş bu kendi kendine yeter kadınlar gazetelerde ayrı bir önem kontenjanından haber yapılıyor. Kadınların sosyo-ekonomik özgürlüğü haber değeri taşıyorsa bu durum sosyo-ekonomik yönden özgür olan kadınların pek sık rastlanır bir şey olmadığı gerçeğine işaret eder. Buradan kadınlar özgür değiller sonucuna varırsam, bunun çabuk bir genelleme olacağını sanmıyorum.

Jean Paul Sartre varoluşçu felsefesini kurarken temelini aldığı özgürlük konusunda çıkış noktasını her ne kadar insanın özgür, dahası özgürlüğe mahkûm olması olarak alsada insan hayatında çok fazla şeyin çevresel faktörler ve toplum tarafından belirlendiği, özgür olmama durumunun sadece kadınların değil de kadınlar ve erkeklerin ortak problemi olduğu düşünülebilir. Bu bakış açısı bir sonraki adımda kadınların özgürleşmesi sürecindeki her türlü çabayı ya da geniş anlamıyla feminizmi yanlış iz üstünde, özgürleşme yolunun asıl hedefinden saptırılmış ve nihayet gereksiz bulacaktır. Özgürsüzlük insana dair bir sorunsal, bu durumda, insan türünü ikiye ayırıp bunu yalnızca dışı tarafından ele alıp çözümlenmeye çalışan feminizm hareketi açıkça faydasızdır.

Küçük bir açıklama için metni biraz geriye sarmam gerekecek. Bir önceki paragrafta feminizme karşı sunulan argüman kuşkusuz ataerkil yapı içindeki erkek zihninin bir yan ürünü. Özgürsüzlük her iki (ya da üç) cinsiyete insana dair bir problem olarak alınsa bile kadınlar bu soyut alana geçmeden önce daha ilkel ve daha pratik sorunlarla, sözgelimi ataerkinin kadına yönelik tutum, baskı ve şiddetiyle başa çıkmak zorunda. Ana, bacı, eş rolleri üzerinden tanımlana gelen kadın önce bunları yıkıp hepsinden önce kadın olan birey olarak kimliğini yaratıp ayakta tutmak zorunda ki bundan sonra insana dair özgürsüzlükle ilgilenebilsin. Kadın özgürleşmeli, belki erkek de; ama unutulmaması gereken kadının üzerindeki tahakküm mekanizmalarından bir katmanının da (ilk bakışta) erkek için geçerli olmayan ataerki olduğudur. Kadınlar tarafından kırılması gereken bu zincir erkekler için görünmezdir. İnsanın özgürlüğe dair bir mücadelesi olacaksa eğer, kadınların savaşmaları gereken bir fazladan cephe de sözü geçen bu ataerkil yapıdır. Erkek olarak birinci sınıf insan olduğunu düşünen "geleneksel" model bir yana, eşitlikten yana olduğunu iddia eden erkekler feminizmin eşitlikçi değil ayrımcı olduğunu savunur, iş yerlerinde kadına yönelik kota uygulamasının rekabetçi ortama zarar verip iş verimini düşüreceğini dillendirirken bu gerçekten de zahmetli ve güç bir iş gibi görünüyor.

MEDİZ (Medya İzleme Grubu)'ün 3-4 Mayıs 2008 tarihinde gerçekleştirdiği ve daha sonra "Medyada Cinsiyetçiliğe Son!" başlığı altında kitaplaştırdığı "Cinsiyetçi Olmayan Medya İçin Konferansı"nda Uçan Süpürge örgütünden Selen Doğan, konuşmacıları dinlediği oturumdan sonra şöyle bir eleştiride bulunuyor:

"Maskülen medyanın cinsiyetçiliği 'kadın sorunu' olarak algılamasını anlayamıyorum. Cinsiyetçilik medyada erkek yöneticilerin de sorunu. Dolayısıyla bu toplantıda 'kadınların davetlisi' ya da 'bir kadın toplantısına katılan erkek yöneticiler' olarak değil, 'katılımcı' olarak bulunmanızı tercih ederdim..." (Medya İzleme Grubu, 2008: 54).

Yalnızca medyadaki cinsiyetçilik değil feminizmin (bu gereksiz hareketin!) kadınların uğraşı, sorunu, meselesi olarak görülmesi gibi bir eğilimden söz edilebilir. Eşit olmaktan daha fazlasını talep eden, kadınların her durumda erkeklerden üstün olduğu doktrinine bağlı kalmaya and içmiş bir grup Amazon uğraşır feminizmle, değil mi? O yüzden erkekler bu alana pek dokunmaz, üzerine düşünüp irdelemezler; kendi konuları değildir. Hâlbuki özgürlük parçalara ayrılıp kişilere, zümrelere bölünebilecek bir kavram değil; sosyal, kolektif çağrışımları da içinde barındıran bir olgudur. Toplum olmak, insanlar arasında dengeli bir mekanizmayı sağlamayı gerektiriyorsa, kadınların hareket alanına sınırlamalar getiren ataerki, özgür olduğunu söyleyen her bireyin özgürlüğünü biraz sakatlıyordu. Özgürlükten yana olduğunu iddia edip feminizmi gereksiz bulan, solcu olduğunu söyleyip kadınların özgürleşme çabasıyla ilgilenmeyen herhangi biri kendisiyle çelişiyor demektir.

Tüm dünyada işler görünen ataerki tahakküm mekanizmasının ortadan kaldırma çabası yalnızca kadınların ve alan olarak radikal feminizmin uğraşı olarak kalmamalıdır. Zihnimizi tarihsel çerçevesinden çıkarıp ataerki olmayan bir toplum sistemini düşlemek zor görünse de toplumun işleyişinin bu şekli değiştirilemez değildir ve hep böyle varolmamıştır. Üstelik tarihin anaerki toplumlara var eden dönemlerinde erkek neslinin tükenip sonradan tekrar ortaya çıkmasına rastlamıyoruz! Feminizm erkek cinsini yok etmeye yönelik bir girişim değil, kadınları özgürleştirirken erkekleri de ataerkinin görünmez zincirlerinden kurtaracak bir düşüncedir.

Feminizmi kadınların meselesi olarak değerlendirmekten vazgeçip erkeklerin bu konuda oynayabileceği rolleri araştırmak gerekiyor. Ve belki bundan daha önce de feminizm erkekler için neden önemlidir konusunu anlatmaya başlamak. Mikrokozmos bir örnek olarak *Amargi Feminist Dergi* çeviri grubunda bizimle beraber çalışan erkek arkadaşlarıma buradan bir kez daha teşekkür etmem gerek.

Kaynakça

- Cevizci, A., 2005, "Özgürlük", içinde *Felsefe Sözlüğü*, 6. Baskı, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Ergun, E., 2004, "Tecavüz Davalarına Kadın Yargıç", *Pazartesi*, Şubat, Sayı: 87.
- Medya İzleme Grubu, 2008, *Medyada Cinsiyetçiliğe Son!* İstanbul.

